

Lieta C-241/21

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2021. gada 14. aprīlis

Iesniedzējtiesa:

Riigikohus (Igaunija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2021. gada 30. marts

Apelācijas sūdzības iesniedzējs:

I. L.

Atbildētāja apelācijas tiesvedībā:

Politsei- ja Piirivalveamet

Pamatlietas priekšmets

I. L. apelācijas sūdzība, ar lūgumu atcelt *Tallinna Ringkonnakohus* [Tallinas Apgabaltiesa, Igaunija] 2020. gada 2. decembra lēmumu un izdot jaunu lēmumu, nosakot, ka *Politsei- ja Piirivalveamet* [Policijas un robežsardzes pārvalde, turpmāk tekstā – “PPA”] prasība par viņa ievietošanu aizturēšanas telpās un ievietošana aizturēšanas bija nelikumīga.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu tiek lūgts interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.) 15. panta 1. punkta pirmo teikumu.

Prejudiciālais jautājums

Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, 15. panta 1. punkta pirmais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstis drīkst aizturēt trešās valsts valstspiederīgo, ja pastāv reāla iespēja, ka, atrodoties brīvībā, viņš pirms izraidīšanas izdarīs noziedzīgu nodarījumu, kura izmeklēšana un sodīšana var ievērojami apgrūtināt izraidīšanas procesu?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, 2. un 16. apsvēruma, 3. panta 7. punkta, kā arī 15. pants.

Atbilstošās valsts tiesību normas

Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus [Likums par pienākumu izbraukt un aizliegumu ieeļot, turpmāk tekstā – “VSS”], 6.⁸ pants un 15. pants.

Pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības kopsavilkums

- 1 I. L., Moldovas Republikas valstspiederīgais, kurš Igaunijas Republikā uzturējās pamatojoties uz bezvīzu režīmu, 2020. gada 12. oktobrī tika aizturēts aizdomās par fizisku sāpju nodarīšanu viņa partneri un citam cietušajam, tādējādi nodarot kaitējumu viņu veselībai. Ar 2020. gada 13. oktobra spriedumu *Harju Maakohus* [Harju apriņķa tiesa kā pirmās instances tiesa, Igaunija] notiesāja I. L. vienkāršotā paātrinātā procesa kārtībā par miesas bojājumu nodarīšanu saskaņā ar *Karistusseastik* [Kriminālkodekss, turpmāk tekstā – “KarS”] 121. panta 2. daļas 2. un 3. punktu. Saskaņā ar spriedumu prokuratūras I. L. uzrādīja apsūdzību arī par draudiem cietušajam gadījumā, ja viņu izraidīs no Igaunijas, atgriezties Igaunijā un nogalināt cietušo. Tomēr šajā apsūdzības daļā atbilstoši *KarS* 120. panta 1. daļai (draudi) viņš tika attaisnots. Pirmās instances tiesas noteiktais galīgais sods bija brīvības atņemšana uz vienu gadu, vienu mēnesi un 28 dienām ar pārbaudes laiku uz diviem gadiem, attiecīgi atbrīvojot personu no apcietinājuma tiesas zālē.
- 2 Saskaņā *Välismaalaste seadus* [Ārvalstnieku likums, turpmāk tekstā – “VMS”] *PPA* ar 2020. gada 13. oktobra paziņojumu priekšlaicīgi atcēla attiecīgās personas bezvīzu uzturēšanās tiesības. Paziņojumā bija norādīts, ka attiecīgās personas likumīgās uzturēšanās pēdējā diena ir 2020. gada 13. oktobris un ka ārzemniekam viņa uzturēšanās priekšlaicīgas izbeigšanas gadījumā ir pienākums nekavējoties atstāt Šengenas zonas dalībvalstu teritoriju. Saskaņā ar *VSS* noteikumiem

izbraukšanas rīkojumu var nodot tūlītējai izpildei. Saskaņā ar VSS 15. panta 2. daļas 1. punktu PPA tajā pašā dienā Harju pirmās instances tiesas ēkā atkārtoti aizturēja attiecīgo personu. Protokolā par personas aizturēšanu tika atzīmēts, ka pie aizturēšanas tika ņemta vērā attiecīgās personas attieksme pret izdarīto noziedzīgo nodarījumu un viņa uzvedība pēc notiesāšanas. Tā devusi pamatu pieņemumam, ka attiecīgā persona varētu izvairīties no izraidīšanas neatkarīgi no viņa apņemšanās brīvprātīgi atstāt valsti un lūguma izdot rīkojumu par brīvprātīgu izceļošanu. Tajā pašā dienā saskaņā ar VSS noteikumiem PPA izdeva rīkojumu par attiecīgās personas pienākumu atstāt Igauniju, jo tā uzturējās Igaunijā bez tiesiska pamata. Saskaņā ar rīkojumu I. L. vajadzēja izbraukt nekavējoties, bet ne vēlāk kā 2020. gada 13. oktobrī. Rīkojums bija izpildāms sākot ar tā pieņemšanas dienu, un pēc noteiktā termiņa beigām ārzemnieks saskaņā ar VSS bija jāizraida no Igaunijas Republikas uz Moldovu, ja viņš nebija izpildījis rīkojumu atstāt valsti. Tajā pašā laikā PPA noteica attiecīgajai personai iecelšanas aizliegumu uz trīs gadiem no dienas, kad tiks izpildīts rīkojums atstāt valsti.

- 3 2020. gada 14. oktobrī PPA vērsās *Tallinna Halduskohus* [Tallinas Administratīvā tiesa, Igaunija], lai saņemtu atļauju attiecīgās personas turēšanai apsardzībā saskaņā ar VSS 15. panta 2. daļas 1. līdz 3. punktu un ievietošanai aizturēšanas telpās uz diviem mēnešiem. Lai pamatotu savu lūgumu, tā tostarp norādīja sekojošo. Attiecīgā persona varētu izvairīties no izraidīšanas. Tā esot tuvās attiecībās pielietojusi vardarbību un pastāv liela sabiedriska interese šādus noziedzīgā nodarījumus novērst. Izpildes izceļošanas rīkojuma galvenais mērķis ir novērst turpmākus noziedzīgus nodarījumus. Lai gan attiecīgā persona bija paziņojusi, ka vēlas pirms izbraukšanas atrisināt problēmas ar savu partneri, PPA nebija pārliecināta, ka tās vardarbīgā rīcība stresa situācijā neatkārtosies. PPA bija jāņem vērā, ka attiecīgā persona bija draudējusi izraidīšanas gadījumā būt vardarbīga pret savu partneri. Viņa iepriekš izdarītais noziedzīgais nodarījums skaidri apliecinot viņa bīstamību, tāpēc viņš līdz izraidīšanai esot jāievieto aizturēšanas telpās. Tā kā viņš ar savu iepriekšējo rīcību nebija radījis uzticību, nepastāvot iespēja izmantot mazāk ierobežojošus uzraudzības pasākumus.
- 4 Izskatot lietu Tallinas Administratīvajā tiesā, PPA precizēja, ka I. L. esot izpildījis sadarbības pienākumu un viņam esot dokumenti, kas nepieciešami, lai atgrieztos Moldovas Republikā. Tāpēc PPA iesniedza pieteikumu par viņa ievietošanu aizturēšanas telpās, pamatojoties vienīgi uz VSS 15. panta 2. daļas 1. punktu. Ar 2020. gada 15. oktobra lēmumu administratīvā tiesa apstiprināja rīkojumu par I. L. ievietošanu aizturēšanas telpās līdz viņa izraidīšanai, bet ne ilgāk kā līdz 2020. gada 15. decembrim.
- 5 Tallinas Administratīvā tiesa piekrita viedoklim, ka pastāv iespējamība, ka attiecīgā persona izvairīsies no izraidīšanas procedūras un brīvprātīgi neizceļos no Igaunijas (VSS 6.⁸ panta 1. un 4. punkts). Lai arī tiesas sēdē viņš paskaidroja, ka pēc atbrīvošanas viņš tikai dosies uz savu dzīvokli, lai paņemtu mantas, izvairīties no tikšanās ar savu bijušo partneri, un pēc tam brīvprātīgi izceļotu no Igaunijas, administratīvā tiesa atzina, ka, ņemot vērā personas iepriekšējo uzvedību, ir pamats uzskatīt, ka viņa izbraukšana no Igaunijas, iespējams, nenotiks aprakstītajā

veidā. Nevarot tikt nodrošināts, ka, paņemot mantas, viņš nesatiks savu bijušo partneri. Ja viņš satiktu savu bijušo partneri, pastāvot liela varbūtība, ka situācija saasināsies, un viņš var izdarīt vēl vienu noziedzīgu nodarījumu. Ja noziedzīgs nodarījums tiktu izdarīts atkārtoti, brīvprātīga izceļošanas pienākuma izpilde acīmredzami būtu izslēgta. Ja tiek sākts kriminālprocess, attiecīgajai personai ir tiesības būt klāt procesuālajās darbībās, kas viņu skar, un kriminālprocesā var piemērot arī apcietinājumu. Tādēļ ir pamats apšaubīt viņa tiesas sēdē aprakstīto nodomu ticamību. Valsts vēlas novērst iespējamus jaunus noziedzīgus nodarījumus. Patlaban pastāv liela iespējamība, ka attiecīgā persona varētu atkārtoti veikt noziedzīgus nodarījumus.

- 6 Turklāt Tallinas Administratīvā tiesa ņēma vērā, ka attiecīgajai personai, lai atgrieztos Moldovas Republikā, bija jāveic COVID-19 tests, kas esot izraisījis papildu aizkavēšanos laika ziņā, tāpēc izraidīšanu neesot bijis iespējams veikt VSS paredzēto 48 stundu laikā. Pēc tiesas domām, mazāk ierobežojoši uzraudzības pasākumi, visticamāk, negarantētu izraidīšanas procedūras veikšanu, kā arī pietrūka uzticēšanās attiecīgajai personai, kas būtu nepieciešama citu uzraudzības pasākumu piemērošanai. Visbeidzot, tiesa konstatēja, ka ievietošana aizturēšanas telpās nepārkāpj drošības un veselības apsvērumus un ka aizturēšana esot bijusi samērīga.
- 7 Tallinas Administratīvās tiesas lēmumu I. L. pārsūdzēja Tallinas Apelācijas tiesā, lūdzot atcelt Administratīvās tiesas lēmumu un noteikt pienākumu viņu atbrīvot. Tallinas Apelācijas tiesa ar 2020. gada 2. decembra lēmumu šo apelācijas sūdzību noraidīja un atstāja spēkā administratīvās tiesas lēmumu. Savā pamatojumā tā norādīja, ka pastāv attiecīgās personas bēgšanas iespējamība VSS 6.⁸ panta 1. punkta izpratnē, t.i., ka ārzemnieks neesot izceļojis no Igaunijas pēc tam, kad bija beidzies lēmumā par atgriešanu noteiktais brīvprātīgas izbraukšanas termiņš. Tā kā attiecīgā persona savai izbraukšanai izvirzīja nosacījumus, iespējams, ka viņš neatstās valsti, ja šie nosacījumi netiks izpildīti. Viņš varētu meklēt jaunus veidus, kā palikt valstī un atteikties izbraukt. Jo īsāks termiņš paredzēts viņa izbraukšanai no valsts, jo lielāka ir šāda iespējamība. Ņemot vērā attiecīgās personas izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un smagumu, nevar uzskatīt par neiespējamu, ka viņš spēs izpildīt paša izvirzītos nosacījumus un pēc tam brīvprātīgi izceļot no Igaunijas paredzētajā terminā. Tallinas Apelācijas tiesa arī norādīja, ka VSS 15. panta 2. daļas 1. līdz 3. punktā paredzētie aizturēšanas pamatojumi nedod tiesības aizturēt personu, lai novērstu iespējamu jaunu noziedzīgu nodarījumu. Saskaņā ar VSS noteikumiem personas aizturēšanas mērķis ir nodrošināt personas izbraukšanu no Igaunijas. Apelācijas tiesa arī norādīja, ka VSS 6.⁸ panta 4. punkts esot piemērojams tikai tad, ja tiesas notiesājošs spriedums esot stājies spēkā. Dienā, kad Tallinas Administratīvā tiesa apstiprināja I. L. ievietošanu aizturēšanas telpās, šis tiesas lēmums vēl nebija stājies spēkā. Tas esot stājies spēkā nedaudz vēlāk, 2020. gada 21. oktobrī. Visbeidzot, Tallinas Apelācijas tiesa konstatēja, ka nav nepieciešams piemērot mazāk ierobežojošus uzraudzības pasākumus.
- 8 2020. gada 23. novembrī I. L. tika izraidīts no Igaunijas Republikas uz Moldovu.

Pamatlietas dalībnieku galvenie argumenti

- 9 I. L. jau pirms viņa izraidīšanas iesniedza apelācijas sūdzību par Tallinas Apelācijas tiesas lēmumu, lūdzot atcelt Apelācijas tiesas lēmumu un pieņemt jaunu lēmumu, ar kuru tiktu konstatēta PPA pieteikuma un viņa ievietošanas aizturēšanas telpās nelikumība. Viņš apgalvo, ka ir guvis mācību no izdarītā un ka turpmāk vairs noziedzīgus nodarījumus neizdarīs. Kriminālprocesa laikā viņš esot pilnībā sadarbojies. Tāpēc neesot pamatots pieņēmums, ka paņemot mantas, viņš izdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu. Viņa vēlme sakravāt mantas un ņemt tās sev līdzī pirms izceļošanas esot saprotama un nevarētu tikt uzskatīta par nepieļaujamu nosacījumu. Bēgšanas iespējamība neesot pastāvējusi, un būtu vajadzējis piemērot mazāk ierobežojošus uzraudzības pasākumus. Tā kā viņš jau esot ticis izraidīts no Igaunijas, I. L. ieskatā jāizskata nevis pieteikums par apstrīdēšanu, bet gan pieteikums par fakta konstatēšanu. Ja *Riigikohus* [Igaunijas Augstākā tiesa, turpmāk tekstā – “iesniedzējtiesa”] konstatētu PPA pieprasījuma un ievietošanas aizturēšanas telpās nelikumību, tas viņam dotu pamatu prasīt zaudējumu atlīdzību no PPA (viņš neesot drīkstējis strādāt un neesot saņēmis algu, viņam esot tikusi nelikumīgi atņemta brīvība).
- 10 PPA lūdza apelācijas sūdzību noraidīt. Tā skaidroja, ka pēc krimināllietas izskatīšanas pirmās instances tiesā, kurā tika pasludināts I. L. notiesājošs spriedums, PPA esot priekšlaicīgi izbeigusi I. L. bezvīzu uzturēšanās tiesības un ka I. L. esot ticis aizturēts tūlīt pēc tiesas sēdes pirmās instances tiesā. Viņam esot ticis paziņots, ka viņam jāizceļo no Igaunijas, un esot jautāts, vai viņš piekristu to darīt brīvprātīgi. Attiecīgā persona esot piekritusi, taču izvirzīja noteiktus nosacījumus: viņš neizceļos, kamēr nebūs atrisinājis konfliktu ar cietušo. PPA neesot varējusi pieļaut, ka viņš atgrieztos pie cietušās. Cietusī I. L. izteikto draudu dēļ esot baidījusies par savas dzīvības apdraudējumu. Izdodot atgriešanas lēmumu, PPA novērtēja pierādījumus un faktiskos apstākļus, kā arī ņēma vērā attiecīgās personas iebildumus, viņa attieksmi pret izdarīto noziedzīgo nodarījumu un uzvedību pēc notiesāšanas. Attiecīgā persona varēja izvairīties no izraidīšanas un radīt draudus sabiedriskajai kārtībai. Viņš bija pielietojis vardarbību pret personu, ar kuru bija tuvās attiecībās. Vardarbības novēršana tuvās partnerattiecībās esot Igaunijas Republikas prioritāte, un sabiedrības interese par šādiem gadījumiem esot liela. Sods kriminālprocesā ir reakcija uz jau izdarītu darbību, bet kalpo arī mērķim nošķirt potenciāli bīstamu personu no likumpaklausīgas sabiedrības, tāpēc izpildāmā atgriešanas lēmuma galvenais mērķis valstij esot bijis novērst iespējamus jaunus noziedzīgos nodarījumus. Vērtējot bēgšanas iespējamību attiecībā uz I. L., PPA nebalstījās uz VSS 6.⁸ panta 1. punktā paredzēto pamatojumu. Pret attiecīgo personu tika izdots izpildāms atgriešanas lēmums saskaņā ar VSS 7.² panta 2. daļas 1. un 4. punktu. PPA uzskatīja par nepieciešamu viņu ievietot aizturēšanas telpās, lai veiktu izraidīšanu. Pret viņu neesot bijis iespējams izmantot citus uzraudzības pasākumus, jo tie nebūtu pietiekoši garantējuši vēlamos panākumus. Attiecīgajai personai neesot bijis tiesisks pamats uzturēties un strādāt Igaunijas Republikā, un pieejamie finanšu resursi nebūtu pietiekami, lai segtu mājokļa izmaksas. Viņš būtu varējis izvairīties no izraidīšanas procedūras, un būtiski tas apgrūtinātu viņa izraidīšanu

no Igaunijas. Ņemot vērā apstākļus, kādos I. L. izdarīja noziedzīgo nodarījumu, un ievērojot viņa emocionālo stāvokli, PPA uzskatīja, ka viņš brīvprātīgi neizceļos no Igaunijas un ka viņš plāno atrisināt konfliktu, kas radies partnerattiecībās. Cietusī puse informēja tiesībsardzības iestādes, ka I. L. viņai zvanot un sūtot īsziņas, tādējādi draud atrast iespēju ierasties Igaunijā, lai viņai atriebtos.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 11 Šajā lietā strīds ir vienīgi par to, vai bija pieļaujama attiecīgās personas ievietošana aizturēšanas telpās. Jautājumi par to, vai bija likumīgs lēmums par uzturēšanās priekšlaicīgu izbeigšanu, kā arī pret viņu pieņemtais atgriešanas lēmums un iecelšanas aizliegums, nav šīs lietas priekšmets.
- 12 Ar 2020. gada 15. oktobra lēmumu Tallinas Administratīvā tiesa atļāva attiecīgās personas ievietošanu aizturēšanas telpās. Tagad viņš atrodas brīvībā un ir ticis izraidīts no Igaunijas. Tāpēc pēc attiecīgās personas domām, pieteikuma par apstrīdēšanu vietā ir jāizskata pieteikums par fakta konstatēšanu. Atļauja tiek sniegta ar lēmumu, kuru var apstrīdēt, iesniedzot sūdzību (*Halduskohtumenetluse seadustik* [Administratīvās tiesas likums, turpmāk tekstā – “HKMS”, 265. panta 5. punkts). Fakts, ka sūdzības procedūras laikā mainījās apstākļi (piemēram, attiecīgā persona tika izraidīta no Igaunijas), neliedz augstākas instances tiesai pārbaudīt lēmuma, ar kuru tika sniegta atļauja, likumību un, ja nepieciešams, to atcelt, proti, atpakaļejoši atzīt atļauju sniedzējo lēmumu par nelikumīgu. Tas arī nozīmē, ka priekšnoteikums attiecīgās personas pamattiesību ierobežojuma pieļaujamībai vairs nav piemērojams. Šajā gadījumā saskaņā ar HKMS 158. panta 2. punktu nav izslēgta iespēja atcelt lēmumu, ar kuru tika sniegta atļauja.
- 13 Saskaņā ar VSS 23. panta 1.¹ punktu administratīvā tiesa dod atļauju aizturēt personu, kuru paredzēts izraidīt, un ievietot viņu aizturēšanas telpās uz laiku līdz diviem mēnešiem, ja pastāv kāds no VSS 15. panta 2. daļā paredzētajiem iemesliem un ir ievēroti šī panta 1. punktā norādītie principi. VSS 15. panta 2. daļā noteikts, ka ārzemnieku var aizturēt, ja VSS paredzēto uzraudzības pasākumu piemērošana negarantē, ka tiks efektīvi izpildīts izceļošanas pienākums, it īpaši, ja 1) pastāv bēgšanas iespējamība, 2) ārzemnieks neievēro pienākumu sadarboties vai 3) ārzemniekam nav dokumentu, kas nepieciešami atgriešanai, vai kavējas to saņemšana no saņēmējas vai tranzīta valsts. Ar VSS 15. pantu Igaunijas tiesībās ir transponēts Direktīvas 2008/115/EK 15. pants.
- 14 Administratīvā tiesa piešķir atļauju attiecīgās personas ievietošanai aizturēšanas telpās saskaņā ar VSS 15. panta 2. daļas 1. punktu, proti, pamatojot ar bēgšanas iespējamību. Saskaņā ar direktīvas 3. panta 7. punktu termins “bēgšanas iespējamība” ir jāsaprot tā, ka tā ir pamatota ar tiesību aktos noteiktiem objektīviem kritērijiem (skat. arī spriedumu, 2017. gada 15. marts, *Al Chodor* u.c., C-528/15, EU:C:2017:213). Igaunijas tiesībās tie izsmeļoši ir reglamentēti VSS 6.⁸ pantā. Šajā regulējumā minētie apstākļi ir noteikti jākonstatē, lai fiksētu

bēgšanas iespējamību, taču, lai galīgi noteiktu šo iespējamību, jāņem vērā arī citi apstākļi, kas raksturo ārzemnieku un gadījumu.

- 15 Iesniedzējtiesas kompetentā Senāta ieskatā lietā nav apstākļu, kas liecinātu par attiecīgās personas bēgšanas iespējamību. Administratīvā tiesa noteica, ka bēgšanas iespējamība pastāv divu iemeslu dēļ: 1) ārzemnieks nebija atstājis Igauniju termiņā, kas noteikts atgriešanas lēmumā (VSS 6.⁸ panta 1. punkts) un 2) ārzemnieks izdarījis noziedzīgu nodarījumu, par kuru viņam piespriests brīvības atņemšanas sods (VSS 6.⁸ panta 4. punkts).
- 16 VSS 6.⁸ panta 1. punkts šajā gadījumā nav piemērojams, jo tā piemērošana paredz, lai attiecīgajai personai ar rakstisku atgriešanas lēmumu būtu noteikts termiņš brīvprātīgai izbraukšanai. Taču PPA iesniedzējtiesai apstiprināja, ka apelācijas sūdzības iesniedzējam, izdodot atgriešanas lēmumu, nenoteica termiņu brīvprātīgai izceļošanai un ka pret viņu tika pieņemts nekavējoties izpildāms atgriešanas lēmums saskaņā ar VSS 7.² panta 2. daļas 1. un 4. punktu. To apstiprina arī PPA 2020. gada 13. oktobrī veiktās darbības – faktiski attiecīgajai personai nebija iespējas brīvprātīgi izbraukt. Saskaņā ar iepriekš teikto viņam nevar pārmest brīvprātīgas izbraukšanas termiņa neievērošanu, un bēgšanas iespējamību pamatot ar VSS 6.⁸ panta 1. punktu.
- 17 Arī VSS 6.⁸ panta 4. punkts šajā gadījumā nav piemērojams. Regulējums paredz, ka attiecīgajai personai par noziedzīgu nodarījumu ir piespriesta brīvības atņemšana ar likumīgā spēkā stājušos spriedumu (nevainīguma prezumpcija saskaņā ar *Eesti Vabariigi põhiseadus* [Igaunijas Republikas pamatlikums] 22. panta 2. punktu). Spriedums par apelācijas sūdzības iesniedzēja notiesāšanu stājās spēkā pēc tam, kad administratīvā tiesa sniedza atļauju.
- 18 Kompetentā Senāta ieskatā nav arī citu apstākļu, kas liecinātu, ka pastāvēja attiecīgās personas bēgšanas iespējamība VSS 6.⁸ panta izpratnē, jo īpaši nav piemērojams, piemēram, VSS 6.⁸ panta 6. punkts, saskaņā ar kuru “ārzemnieks ir informējis policiju un robežsardzes iestādi [...] vai arī iestāde no viņa attieksmes un uzvedības izdara secinājumu, ka viņš nevēlas izpildīt izceļošanas pienākumu”. No ieraksta, kas fiksēts protokolā par attiecīgās personas uzklauššanu atgriešanas lēmuma pieņemšanas procedūrā, par to, ka attiecīgā persona nevēlas šķirties no dzīves biedres un lūdz iespēju vērst visu par labu, nevar secināt, ka viņam ir nodoms izvairīties no izraidīšanas. Personai administratīvā akta izdošanas procedūrā jādod iespēja paust savu viedokli par izskatāmā nelabvēlīga administratīvā akta saturu, neradot tam tāpēc vien nelabvēlīgas sekas. No tiesas sēdē izskanējušajiem izteikumiem nevar automātiski secināt, ka attiecīgā persona plāno nepildīt administratīvo aktu, ja vien nav citu apstākļu, kas norāda uz iespēju, ka tā izvairīsies no izraidīšanas. Tāpat bēgšanas iespējamību nevar izsecināt no tiesas sēdē administratīvajā tiesā izteiktās vēlmes atgūt pie dzīves biedres palikušās lietas un saņemt no darba devēja izmaksājamo algu. Personas vēlme pirms izbraukšanas [no valsts] atgūt viņam piederošo īpašumu, jo pēc aizbraukšanas tas būtu sarežģīti vai pat neiespējami, būtībā ir pamatota. PPA nav norādījusi nekādus apstākļus, kas kopā ar attiecīgās personas izteikumiem ļautu

secināt, ka pastāv iespēja, ka attiecīgā persona var slēpties vai izvairīties no izraidīšanas, un līdz ar to arī bēgšanas iespējamība VSS 6.⁸ panta izpratnē.

- 19 Kompetentā Senāta ieskatā šajā lietā nav saskatāmi apstākļi, kas liecinātu par to, ka pastāv VSS 15. panta 2. daļas 2. un 3. punktā paredzētie aizturēšanas iemesli.
- 20 Tādējādi attiecīgās personas aizturēšanas likumība ir atkarīga no jautājuma par to, kā interpretēt VSS 15. panta 2. daļu, proti, vai 1. līdz 3. punktā minētie iemesli ir jāuztver kā izsmelošs uzskaitījums un vismaz vienam no šiem iemesliem ir jābūt, vai arī tas nav pilnīgs uzskaitījums, tikai orientējošs, un personu var arī aizturēt, pamatojoties uz vispārēju klauzulu. Kā vispārēju klauzulu, kompetentais Senāts ņem vērā efektīvas izraidīšanas apdraudējuma iespēju, kas minēts VSS 15. panta 2. punkta ievada teikumā. Noteikuma formulējums, proti, 1. līdz 3. punktiem priekšā stāvošie vārdi “it īpaši, ja”, liecina par labu pēdējam interpretācijas variantam. Faktiski, lai atzītu aizturēšanu par likumīgu, pilnīgam novērtējumam jebkurā gadījumā ir nepieciešams arī tas, lai tiktu ievēroti VSS 15. panta 1. daļā noteiktie principi (aizturēšana kā pēdējais līdzeklis, samērīguma principa ievērošana).
- 21 Saskaņā ar kompetentā Senāta sākotnējo novērtējumu, apstākļi šajā lietā liecina, ka vispārējās klauzulas nosacījums aizturēšanai ir izpildīts un attiecīgās personas aizturēšana, pamatojoties uz VSS 15. panta 2. daļā izklāstīto vispārīgo klauzulu kopsakarā ar VSS 15. panta 1. daļas nosacījumiem ir pieļaujama. Ņemot vērā laika ziņā tuvo notikumu secību un attiecīgās personas izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu, bija pietiekams pamats uzskatīt, ka attiecīgā persona varētu mēģināt vēlreiz atrisināt konfliktu, kas radies ar viņa partneri, un tādējādi izdarīt jaunu noziedzīgu nodarījumu. Tāpēc pastāvēja reāla iespēja, ka attiecīgā persona, atrodoties brīvībā, pirms izraidīšanas izdarīs noziedzīgu nodarījumu, kura izmeklēšana un sodīšana (sprieduma pieņemšana un iespējama turpmāka soda izpilde) ietekmēs viņa izraidīšanu, precīzāk sakot, atliktu to uz nenoteiktu laiku, tādējādi krietni apgrūtinot izraidīšanu. Tādējādi tika apdraudēta efektīva izraidīšana. Ņemot vērā apstākļus, kas raksturo apelācijas iesniedzēja personu (vecums, veselības stāvoklis), uzvedību un apstākļus (saistība ar Igauniju, pastāvīgas dzīvesvietas neesamība), izraidīšanas veiksmīgu īstenošanu ar citiem uzraudzības pasākumiem (VSS 10. panta 2. punkts) nebija iespējams nodrošināt tikpat efektīvi. Aizturēšanai, ņemot vērā iespējamo apcietinājuma ilgumu, jānotiek, tostarp, saskaņā ar samērīguma principu.
- 22 VSS 15. pantā ir transponēti Direktīvas 2008/115/EK 15. panta noteikumi. Direktīvas 15. panta 1. punkts paredz, ka dalībvalstis, ja konkrētajā gadījumā nav iespējams efektīvi piemērot citus pietiekamus, bet vājākus piespiedu līdzekļus, var aizturēt un turēt apsardzībā tikai tos trešo valstu valstspiederīgos, kam paredzēts piemērot atgriešanas procedūras, lai sagatavotos viņu atgriešanai un/vai veiktu izraidīšanas procesu, jo īpaši tad, ja a) pastāv bēgšanas iespējamība vai b) attiecīgie trešo valstu valstspiederīgie izvairās no atgriešanas vai izraidīšanas procesa vai traucē tā sagatavošanu. Turklāt ir paredzēts, ka ikvienai turēšanai

apsardzībā [aizturēšanai] ir jābūt iespējami īsai un tā turpinās tikai tik ilgi, kamēr veic izraidīšanas pasākumus, un to izpilda ar pienācīgu rūpību.

- 23 Direktīvas 2008/115/EK 15. panta 1. punkts (kopsakarā ar 16. apsvērumu) nesniedz viennozīmīgu atbildi uz jautājumu, vai aizturēšana ir pieļaujama arī balstoties tikai uz vispārīgo klauzulu, proti, efektīvas izraidīšanas procedūras apdraudējuma gadījumā, vai arī katrā gadījumā ir jābūt kādam no šajā normā uzskaitītajiem iemesliem (norādīti a) vai b) apakšpunktā). Eiropas Komisija šo uzskaitījumu neuzskatīja par izsmelošu (skat. Komisijas ieteikums [ES] 2017/2338 (2017. gada 16. novembris) ar kuru izveido kopīgu “Rokasgrāmatu atgriešanas jautājumos” dalībvalstu kompetentajām iestādēm izmantošanai ar atgriešanu saistītu uzdevumu veikšanā [OV 2017, L 339, 83. lpp., Nr. 14.1]). Cik zināms kompetentajam Senātam, Eiropas Savienības Tiesa vēl nav sniegusi skaidrojumu par šo jautājumu (skat., piemēram, spriedumus: 2011. gada 6. decembris, *Achughbabian*, C-329/11, EU:C:2011:807, 36. punkts; [2014]. gada 5. jūnijs, *Mahdi*, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, 61. un 74. punkts; 2020. gada 14. maijs, *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, (C-924/19 PPU un C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 269. līdz 272. punkts).
- 24 15. pants ir beznosacījuma un pietiekami precīzs, tādējādi tam ir tieša juridiska piemērojamība (piemēram, spriedumi: 2011. gada 28. aprīlis, *El Dridi*, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, 47. punkts; 2014. gada 5. jūnijs, *Mahdi*, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, 54. punkts un iepriekš minētais spriedums *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*, C-924/19 PPU un C-925/19 PPU, 288. punkts). Kompetentā Senāta ieskatā nevar izslēgt, ka izskatāmā lietā pamatojums principā varētu atbilst, piemēram, 15. panta 1. punkta b) apakšpunktā norādītajam iemeslam. VSS 15. panta 2. daļas 2. un 3. punkta, ar kuriem ir transponēts direktīvas 15. pants, redakcija zināmā mērā atšķiras no direktīvas, un, kā norādīts, saskaņā ar Senāta spriedumu, neviena no šīm divām Igaunijas tiesību normām šajā gadījumā nav piemērojama. Neatkarīgi no direktīvas tiesās piemērojamības, personas tiesības nevar tieši ierobežot, pamatojoties uz direktīvu.
- 25 Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, interpretējot Savienības tiesību normu, jāņem vērā gan normas formulējums, gan tiesiskā regulējuma vispārējā sistēma, kurā šī tiesību norma ietilpst, un mērķis (piemēram, 2020. gada 2. jūlija spriedums, *Stadt Frankfurt am Main*, C-18/19, EU:C:2020:511, 33. punkts).
- 26 15. panta 1. punkta formulējums “eelkõige kui” [“it īpaši, ja”] (*in particular, en particulier*) norāda, ka šis nav izsmelošs uzskaitījums, kas paredzēts tikai kā piemērs vispārējās klauzulas, proti, draudi izraidīšanas procedūras efektīvai īstenošanai, interpretācijai. Salīdzinājumam var minēt arī, piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (OV 2013, L 180, 96. lpp.) 8. panta 3. punkta formulējumu, kur tiek izmantots vārds “üksnes” [“tikai”] (*only, ne [...] que*), kas skaidri norāda, ka aizturēšanas

iesmeslu saraksts ir pilnīgs (skat., piemēram, arī spriedumu, 2020. gada 17. decembris, Komisija/Ungārija, C-808/18, EU:C:2020:1029, 168. punkts). Arī Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (OV 2013, L 180, 31. lpp.) 28. panta 2. punktā paredzētais aizturēšanas iemesls ir izsmelošs (skat. arī iepriekš minēto spriedumu *Al Chodor* u.c., C-528/15). Savukārt Eiropas Savienības Tiesa ir vairākkārt uzsvērusi, ka Direktīvas 2008/115/EK noteikumi par aizturēšanu ir jāinterpretē šauri (piemēram, iepriekš minētais spriedums lietā *El Dridi*, C-61/11 PPU, 42. punkts; spriedums *Mahdi*, C-146/14 PPU, 55. punkts; spriedums, 2016. gada 7. jūnijs, *Affum*, C-47/15, 62. punkts; iepriekš minētais spriedums *Stadt Frankfurt am Main*, C-18/19, 42. punkts). Tas varētu liecināt pret interpretāciju, ka uzskaitījums nav jāsaprot kā izsmelošs.

- 27 Viens no Direktīvas 2008/115/EK mērķiem ir nodrošināt to trešo valstu valstspiederīgo, kuri uzturas nelikumīgi, efektīvu izraidīšanas procesu, (2. apsvērumš; 1. pants). Arī Eiropas Savienības Tiesa ir atkārtoti uzsvērusi, ka direktīvā uzlikts pienākums dalībvalstīm piemērot tajā paredzētos standartus un procedūras, lai nodrošinātu to trešo valstu valstspiederīgo, kuri dalībvalstī uzturas nelikumīgi, efektīvu atgriešanu vai izraidīšanu (piemēram, spriedums, 2021. gada 24. februāris, *M u.c.*, C-673/19, 31. punkts). Savukārt Direktīvas 2008/115/EK mērķis ir garantēt attiecīgās personas pamattiesību aizsardzību (2. apsvērumš, 1. pants). Tas ir īpaši svarīgi piemērojot aizturēšanu kā piespiedu līdzekli, jo tādējādi attiecīgajai personai tiek liegtas tiesības uz brīvību (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 6. pants). Saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 5. panta 1. punkta f) apakšpunktu brīvību var ierobežot likumā paredzētā veidā tikai tad, ja tas ir saistīts ar likumīgu aizturēšanu vai brīvības atņemšanu kā daļu no pasākumiem, lai veiktu izraidīšanu vai personas izdošanu. Tādējādi saskaņā ar konvenciju personas aizturēšana izraidīšanas nolūkā kā tāda ir pieļaujama, tomēr Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā ir izvirzītas noteiktas kvalitātes prasības attiecībā uz aizturēšanas tiesisko pamatu. Arī Eiropas Savienības Tiesa ir uzsvērusi, ka aizturēšanai nepieciešams juridiskais pamats, skaidrība, paredzamība, pieejamība un aizsardzība pret patvaļu (skat., iepriekš minēto spriedumu *Al Chodor* [u.c.], C-528/15, 40. līdz 44. punkts). Saskaņā ar Senāta sākotnējo novērtējumu efektīvas izraidīšanas apdraudējums kopā ar pienākumu piemērot mazāk ierobežojošus pasākumus un samērīguma pārbaude nodrošina paredzamu tiesisko pamatu personas aizturēšanai, kas garantē pienācīgu pamattiesību aizsardzību un aizsargā pret patvaļu.
- 28 Eiropas Savienības Tiesa ir norādījusi, ka ar Direktīvu 2008/115/EK (spriedums, 2009. gada 30. novembris, *Kadzoev*, C-357/09 PPU, 70. punkts) nevar pamatot iespēju personu aizturēt sabiedriskās kārtības un drošības apsvērumu dēļ. Arī iepriekš minētajos Komisijas 2017. gada 16. novembra ieteikumos uzsvērts, ka aizturēšanu nevar veikt, lai nodrošinātu sabiedrisko kārtību. Citiem vārdiem sakot, pamatojoties uz VSS 15. pantu un Direktīvas 2008/115/EK 15. pantu, ārzemnieka aizturēšanas vienīgais mērķis var būt efektīvas izraidīšanas procedūras

nodrošināšana. Saskaņā ar kompetentā Senāta sākotnējo novērtējumu nav izslēgta personas aizturēšana, lai nodrošinātu efektīvu izraidīšanu, ja pastāv pamatota iespēja, ka attiecīgā persona, kamēr tā ir brīvībā, pirms izraidīšanas izdarīs noziedzīgu nodarījumu, kura izmeklēšana un sodīšana var ievērojami apgrūtināt izraidīšanu. Eiropas Savienības Tiesa ir arī noteikusi (lai arī saistībā ar kriminālatbildības pārbaudi, kas uzlikta trešo valstu valstspiederīgajiem par nelikumīgu ieceļošanu vai nelikumīgu uzturēšanos), ka apcietinājums krimināllietas ietvaros var traucēt piemērot šo procedūru un aizkavēt atgriešanas procedūru un tādējādi mazināt Direktīvas 2008/115/EK lietderīgo iedarbību (iepriekš minētais spriedums *Affum*, C-47/15, 63. punkts, un spriedums, 2015. gada 1. oktobris, *Skerdjan Celaj*, C-290/14, EU:C:2015:640, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 29 Tā kā vienīgi Eiropas Savienības Tiesa ir pilnvarota saistoši interpretēt ES tiesību aktus, ir jāsaņem prejudiciāls nolēmums par Direktīvas 2008/115/EK 15. panta 1. punkta interpretāciju, ievērojot dažādas iepriekš izklāstītās interpretācijas iespējas.

DARBA VERSIJA